

Αγαπητοί σύνεδροι, καλησπέρα σας

Με σχόλια [MA1]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 1

Στη σημερινή εισήγηση θα σας παρουσιάσω πώς η Βιβλιοθήκη ΕΛΙΑ του ΜΙΕΤ ανταποκρίθηκε/αντέδρασε στο ξέσπασμα και κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ποια ήταν τα αποτελέσματα των εργασιών της και τι συμπεράσματα και οφέλη προέκυψαν από αυτήν τη δοκιμασία.

Όπως ίσως θα γνωρίζετε, το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης ιδρύθηκε το 1980 από τον Μάνο Χαριτάτο και τον Δημήτρη Πόρτολο και είναι μία από τις βασικότερες εστίες προαγωγής και παραγωγής έρευνας στο χώρο των ανθρωπιστικών σπουδών. Έχει στόχο τη διάσωση, ταξινόμηση, μελέτη και έκδοση αρχειακού και έντυπου υλικού του 19ου και 20ού αιώνα. Στο ΜΙΕΤ/ΕΛΙΑ φυλάσσονται 1460 αρχεία στο Τμήμα Αρχείων και η Βιβλιοθήκη περιέχει περισσότερους από 130.000 τίτλους (400.000 τόμους) έντυπου υλικού. Ετησίως εξυπηρετούνται 1200 ερευνητές κατά μέσο όρο με περισσότερα από 4000 διαφορετικά αιτήματα. Το 2009 ενσωματώθηκε στο **Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ)**, που ιδρύθηκε το 1966 επί διοικήσεως Γεωργίου Μαύρου κι έχει ως σκοπό την ανάπτυξη των Γραμμάτων, των Καλών Τεχνών και της Επιστήμης, στα οποία συμβάλλει με πρωτότυπες εκδόσεις, μεταφράσεις σημαντικών έργων της παγκόσμιας γραμματολογίας, εκθέσεις και άλλες δραστηριότητες. Ειδικά οι εκδόσεις του ΜΙΕΤ χρησιμοποιούνται και ως συγγράμματα από τους φοιτητές των σημαντικότερων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της χώρας.

Με σχόλια [MA2]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 2

Η Βιβλιοθήκη του ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ καλύπτει την εκδοτική δραστηριότητα του 19ου και του 20ού αιώνα στην Ελλάδα, περιέχει περισσότερους από 130.000 τίτλους και κατατάσσεται ανάμεσα στις σημαντικότερες και σε ορισμένες ενότητες στις πιο ενημερωμένες βιβλιοθήκες της χώρας, όπως για παράδειγμα στα βιβλία του 19ου αιώνα. Η συλλογή του ημερήσιου και περιοδικού Τύπου περιλαμβάνει 10.000 περίπου τίτλους εφημερίδων, περιοδικών και ημερολογίων, πολλούς από αυτούς σε πλήρεις σειρές και εκτείνεται χρονικά από τις αρχές του 19ου αι. και τα προεπαναστατικά χρόνια μέχρι τις ημέρες μας.

Με σχόλια [MA3]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 3

Πριν την πανδημία η Βιβλιοθήκη του ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ είχε ενεργό συμμετοχή στην ερευνητική, κοινωνική και καλλιτεχνική κοινότητα παρέχοντας πρόσβαση στο υλικό της προς όλους και ακατάπαυστο ρυθμό εργασιών, παρ' όλο που το προσωπικό αποτελείται από λίγα άτομα. Βιβλιοθηκονομικές εργασίες όπως η καταλογογράφηση (αναδρομική και τρέχουσα), η ταξιθέτηση και η ταξινόμηση του υλικού γινόντουσαν ταυτόχρονα με την εξυπηρέτηση των ερευνητών, τη σοποραδική βάση των αιτημάτων ψηφιοποίηση του υλικού, τη μεταφορά, την παραλαβή και την επεξεργασία νέων δωρεών, τη συμμετοχή σε εκθέσεις, εκδόσεις και κινηματογραφικές και τηλεοπτικές εκπομπές και τη συνεργασία με άλλους φορείς.

Η πανδημία ξέσπασε στην Ελλάδα τον Μάρτιο του 2020 με σημαντικούς περιορισμούς στην κυκλοφορία των πολιτών, ενώ οι πρώτες προσπάθειες της κυβέρνησης για σταδιακή αποκλιμάκωση των έκτακτων μέτρων άρχισαν να υλοποιούνται τον Μάιο του ίδιου έτους. Οι εξελίξεις αυτές έπασαν τους πάντες, μαζί και το ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ, εξ απήνης. Ο φορέας έκλεισε και οι υπάλληλοι δεν έρχονταν

Με σχόλια [MA4]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 4

στον χώρο εργασίας. Εντατικές προσπάθειες για την επαναλειτουργία εξ αποστάσεως άρχισαν μετά τις πρώτες δύο εβδομάδες. Η Βιβλιοθήκη δημιούργησε πλάνο εργασιών και χρονοδιάγραμμα εφαρμογής του βασισμένο στην τηλεργασία και στη μερική φυσική παρουσία των υπαλλήλων,

Στο πλάνο λοιπόν, δόθηκαν συγκεκριμένα καθήκοντα σε κάθε συνάδελφο. Ορίστηκαν επίσης οι τεχνικές προδιαγραφές (σετάρισμα των υπολογισμών, λογισμικό πρόσβασης από το σπίτι κ. ά.), αναζητήθηκαν με τη βοήθεια των τεχνικών του φορέα τα πιο εύκολα και πιο απλά για μας και για τους ερευνητές τεχνολογικά και τεχνικά μέσα, ώστε να εξυπηρετούνται τα αιτήματά τους άμεσα και εύκολα και ξεκίνησαν νέες βιβλιοθηκονομικές εργασίες. Όλο αυτό το διάστημα υπήρχε διαρκής ενημέρωση από την ιστοσελίδα του MIET-ΕΛΙΑ για τον τρόπο λειτουργίας της Βιβλιοθήκης και των υπόλοιπων τμημάτων με συγκεκριμένες οδηγίες.

Οι εργασίες και ο προγραμματισμός τους παρακολουθούνταν σε τακτά χρονικά διαστήματα, μιας και κάθε βδομάδα γινόταν ηλεκτρονική συνάντηση μέσω πλατφόρμας μεταξύ των συναδέλφων για απολογισμό, επισημάνσεις λαθών και παραλείψεων και διορθωτικές παρεμβάσεις με τη βοήθεια των εβδομαδιαίων αναφορών που συνέτασσε ο καθένας.

Οι εργαζόμενοι επέστρεψαν στα καθήκοντά τους με πρόγραμμα τηλεργασίας τριών ημερών και φυσικής παρουσίας δύο, με τέτοιο τρόπο που να υπάρχουν δύο συνάδελφοι καθημερινά στον χώρο, ενώ η επίσκεψη των ερευνητών εξακολουθούσε να μην είναι εφικτή. Στους χώρους της Βιβλιοθήκης, αλλά και σε όλο το ΕΛΙΑ εφαρμόσαμε τις κυβερνητικές οδηγίες αλλά και τις

Με σχόλια [MA5]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 5

Με σχόλια [MA6]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 6

συστάσεις των διεθνών οργανισμών (Βιβλιοθηκών και Αρχείων, όπως IFLA, EBLIDA, CILIP κ. ά.), όπως αποστάσεις γραφείων, τοποθέτηση αντισηπτικών, χρήση μάσκας και γαντιών, διαρκής αερισμός των χώρων ακόμα και κατά τη χρήση του κλιματιστικού κ. ά.

Ο προγραμματισμός εργασιών της Βιβλιοθήκης στράφηκε στο ακατάγραφο ψηφιοποιημένο υλικό που είχε συγκεντρωθεί ανά καιρούς, μιας και το κέντρο βάρους δινόταν στην αναδρομική και στην τρέχουσα καταλογογράφηση και την επεξεργασία του υλικού που υπάρχει στα ράφια. Χάρη στην πλήρη και ασφαλή πρόσβαση στον server του συστήματος και στο βιβλιοθηκονομικό πρόγραμμα άρχισαν να καταγράφονται τα ψηφιοποιημένα βιβλία του 19^{ου} αιώνα κυρίως, καθώς και οι εφημερίδες και τα περιοδικά του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα. Χρόνος της τηλεργασίας αφιερώθηκε επίσης σε διορθωτικές παρεμβάσεις στον Ηλεκτρονικό Κατάλογο της Βιβλιοθήκης (θεματικά ευρετήρια, ονόματα συγγραφέων, διπλοεγγραφές κ.α.) ενώ οι εσωτερικές έρευνες της Βιβλιοθήκης (π.χ. Ξενοδοχεία της Αθήνας) συνεχίστηκαν κανονικά. Την ίδια περίοδο άρχισε να δραστηριοποιείται ακόμη περισσότερο η σελίδα του MIET-ΕΛΙΑ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με συστηματική προβολή του υλικού με αφορμή κάποιες επετείους, κάποιες ημερομηνίες ή ακόμη και κάποιες συζητήσεις με ερευνητές.

Παράλληλα η διαδικασία των δωρεών άλλαξε, ώστε να αποφεύγονται πρωτίστως οι περιττές μετακινήσεις αλλά και η πρόσκτηση υλικού που δεν συνάδει με το περιεχόμενο της Βιβλιοθήκης MIET-ΕΛΙΑ. Εφαρμόστηκαν αυστηρότερα κριτήρια αποδοχής: ζητούνταν από τους δωρητές περισσότερες λεπτομέρειες για το υλικό που επιθυμούν να δωρίσουν, όπως θέματα, ποσότητα,

Με σχόλια [MA7]: ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 7

χρονολογία, γλώσσα, ώστε να ξεκαθαριστεί αμέσως τι θα δεχτούμε και τι όχι. Πολλοί κατέληγαν να μας στείλουν καταλόγους και να κάνουμε την επιλογή από εκεί, ενώ για τη μεταφορά τους υπήρξε προσωπική συμμετοχή των υπαλλήλων της Βιβλιοθήκης (χρήση ιδιωτικών αυτοκινήτων ή μέσων μαζικής μεταφοράς) ώστε να μη χάσουμε τις πιο σημαντικές εξ αυτών, μιας και εξακολουθούσε να υπάρχει ο φόβος της επαφής. Ταυτόχρονα, τα αιτήματα των ερευνητών στέλνονταν στο κεντρικό mail της Βιβλιοθήκης (library@elia.org.gr) που το χειριζόταν μόνο ένας συνάδελφος, ο οποίος και προωθούσε κάθε ένα από αυτά στον εκάστοτε διαθέσιμο βιβλιοθηκονόμο. Εκείνος εντόπιζε το υλικό και, σε περίπτωση που δεν ήταν ψηφιοποιημένο, το ψηφιοποιούσε και το έστελνε στον ερευνητή, χωρίς καμιά χρέωση, όπως είχε αποφασίσει η διοίκηση του **ΜΙΕΤ**, **κατάσταση που κράτησε για ένα χρόνο.**

Μόλις επετράπη η επίσκεψη των ερευνητών η εξυπηρέτησή τους αναπροσαρμόστηκε. Ο περιορισμένος χώρος του αναγνώστηριου της Βιβλιοθήκης και η συστέγασή του με τον χώρο του προσωπικού της Βιβλιοθήκης, σε συνδυασμό με τις κυβερνητικές οδηγίες αρχικά (περιορισμός επισκεψιμότητας, έλεγχος πιστοποιητικού εμβολιασμού, χρήση μάσκας), τις οποίες και διατηρήσαμε και μετά την παύση των μέτρων για διαφύλαξη της προσωπικής μας υγείας, μας ανάγκασε να εξυπηρετούμε ερευνητές καθημερινά κατόπιν ραντεβού, και μόνο σε περίπτωση που δε γινόταν να ανταποκριθούμε στα αιτήματά τους ηλεκτρονικά, οπότε η ηλεκτρονική εξυπηρέτηση συνεχίστηκε.

Αποτελέσματα-Οφέλη

Ποια ήταν τα αποτελέσματα όλων αυτών των ενεργειών; Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Βιβλιοθήκης ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ:

-Με τη χρήση της τηλεργασίας αυξήθηκε κατά 50% ο αριθμός των εγγραφών ανά καταλογογράφο αφού έπαψε να υπάρχει η απαραίτητη «όχληση» από τηλέφωνα ή επί τόπου απασχόληση από ερευνητές και καταγράφηκε το 85% του ψηφιοποιημένου υλικού.

-Ξεκίνησε συστηματική ψηφιοποίηση συλλογών της Βιβλιοθήκης, με προτεραιότητα στα ημερολόγια του 19^{ου} αιώνα, μια πολύτιμη συλλογή για την επιστημονική κοινότητα και μια από τις πληρέστερες στις ελληνικές βιβλιοθήκες. Για τον λόγο αυτόν αγοράστηκαν ειδικά μηχανήματα σάρωσης και το απαραίτητο λογισμικό τους για καλύτερο αποτέλεσμα και ήδη η διαδικασία προχωράει ικανοποιητικά.

-Η εξ αποστάσεως εργασία στάθηκε αφορμή να επισκεφθούμε ηλεκτρονικά σημαντικές βιβλιοθήκες και βάσεις δεδομένων της Ελλάδας και του εξωτερικού, να ερευνήσουμε εκτενέστερα τις συλλογές τους, να εντοπίσουμε σημαντικό για την ερευνητική κοινότητα υλικό κι όλα αυτά τα προωθούσαμε όπου χρειαζόταν για εμπλουτισμό της έρευνας των ερευνητών που απευθύνονταν σε μας. Αν δεν είχαμε κάτι στις συλλογές μας και γνωρίζαμε πού θα βρεθεί παραπέμπαμε τον ερευνητή στις αντίστοιχες συλλογές για τις ανάγκες της εργασίας του.

-Παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των δωρεών. Για παράδειγμα, ενώ ολόκληρο το 2019 είχαμε δεχτεί 101 δωρεές, μέσα σε ένα διάστημα έξι μηνών (Ιουνίου-Δεκεμβρίου 2021) ο φορέας δέχτηκε 114. Υιοθετήθηκε η

διαδικασία αποδοχής και επεξεργασίας δωρεών, που λειτούργησε άψογα την περίοδο των περιορισμών.

Η Βιβλιοθήκη του ΜΙΕΤ-ΕΛΙΑ σύμφωνα με τα στατιστικά πριν την πανδημία δεχόταν κατά μέσο όρο 800 ερευνητές ετησίως. Την περίοδο της πανδημίας για τα έτη 2020 και 2021, δεχτήκαμε μόνο 168 ερευνητές στο χώρο της Βιβλιοθήκης κατόπιν ραντεβού, αλλά μέσω της ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης ικανοποιήθηκαν 2132 αιτήματα. Ο μεγάλος αριθμός τηλεφωνικών κλήσεων/αιτημάτων που δεχτήκαμε την ίδια περίοδο ήταν ανέφικτο να καταμετρηθεί.

Η ανταπόκριση του κοινού σε όλα αυτά ήταν ενθουσιώδης. Η αμεσότητα και η ταχύτητα της εξυπηρέτησης άφησε απόλυτα ικανοποιημένους τους ερευνητές γιατί τους βοήθησαμε ουσιαστικά σε μια περίοδο που κανένας φορέας και οργανισμός δε δεχόταν κοινό. Ακόμη και ορισμένοι φορείς παρέπεμπαν σε μας ερευνητές που απευθύνονταν σε αυτούς είτε γιατί δεν ήταν ανοιχτοί για το κοινό είτε γιατί εντοπίζανε σε μας υλικό που δεν υπήρχε πουθενά αλλού, είτε γιατί δεν μπορούσαν να τους εξυπηρετήσουν.

Συμπεράσματα

Το υλικό της Βιβλιοθήκης αντιμετωπίστηκε σφαιρικότερα δίνοντας την ίδια βαρύτητα σε όλες τις επιμέρους συλλογές της. Η συστηματική ψηφιοποίηση υλικού με ίδια μέσα, έδωσε άλλες δυνατότητες στην εξυπηρέτηση, όχι μόνο ποσοτικά, αλλά και ποιοτικά. Η ίδια η Βιβλιοθήκη, με αφορμή την εξ αποστάσεως εργασία, έστρεψε τη ματιά της σε νέα ενδιαφέροντα, έδωσε βάρος σε νέο υλικό, απέκτησε σφαιρικότερη αντίληψη γύρω από την επιστημονική και τη βιβλιοθηκονομική κοινότητα

ανακαλύπτοντας και προσδιορίζοντας και άλλους τρόπους συνεργασίας.

Νομίζω, ότι η Βιβλιοθήκη MIET-ΕΛΙΑ κατάφερε να σταθεί επάξια απέναντι στο ερευνητικό κοινό που αποτελεί και έναν από τους βασικότερους λόγους της ύπαρξής της, ενώ συνέχισε να εμπλουτίζει τις συλλογές της.

Θα συνεχίσει να διαθέτει το υλικό της προς κάθε ενδιαφερόμενο απρόσκοπτα και χωρίς καθυστέρηση, είτε με επιτόπια έρευνα είτε εξ αποστάσεως για μερίδα πληθυσμού που δεν έχει τη δυνατότητα ή τον χρόνο να μετακινηθεί.

Το MIET-ΕΛΙΑ, με τον πλούτο του υλικού του, την εύκολη φυσική ή ψηφιακή προσβασιμότητα και την ανεμπόδιστη και ταχεία προσέγγιση του υλικού του είναι έτοιμο να βοηθήσει στον εμπλουτισμό των γνώσεων, στην αναδίφηση του παρελθόντος και στην οργάνωση ενός αξέχαστου ταξιδιού σε μνήμες και γεγονότα καλά κρυμμένα στις σελίδες περιοδικών, εφημερίδων και βιβλίων.